
Evangeliserende gemeente: 'n Leefwyse?

'n Besinning oor missionêre gerigtheid as aspek van gemeentewees

P C Swanepoel & P J van der Merwe
Universiteit van Pretoria

Abstract

Evangelising community: A life style?

The church finds itself in a crisis. The essence of this crisis manifests itself in the fact that the church has forgotten its vocation to be an evangelising church. There are, however, a multitude of factors which hamper the church in the fulfillment of its mission. This crisis, however, need not paralyse the church, but should be seen as a challenge for the community of Christ to become an evangelising community.

1. INLEIDING

'Die kerk van Jesus Christus verkeer in 'n krisis!' Dit is 'n uitspraak wat ál meer in teologiese literatuur voorkom. David Bosch, as goeie voorbeeld, begin sy boeke, *Heilvir die wêreld*, *Witness to the world* en *Transforming mission*, met hierdie tema. Barth (1959:1002) stip die oorsaak vir hierdie krisis soos volg aan: 'Sicher ist, daß eine Kirche, die nicht als solche auch evangelisierende Kirche wäre, überhaupt noch nicht oder nicht mehr (oder eben tote) Kirche, selber der Erneuerung durch Evangelisation aufs höchste bedürftig wäre.' Hierdie tendens noop 'n mens om ondersoek in te stel na die krisis wat die kerk se missionêre gerigtheid lamlê.

Die vraag wat dus ontstaan is hoe die kerk hierdie krisis te bowe kan kom en opnuut, in die woorde van Barth, 'evangeliserende kerk' kan wees. Dit bring mee dat die kerk moet besin oor sy roeping wat as grondslag dien vir sy missionêre gerigtheid.

* Met die term 'gemeente' word bedoel 'die verskyningsvorm van die [k]erk op elke aangewese plek' (NHKA 1993:1). Die 'kerk' word gesien as die kerk van die drie-enige God op aarde, waarvan Jesus Christus die Hoof en Heer is.

** Hierdie artikel is in November 1995 voorgelê ter vervulling van 'n deel van die vereistes vir die MDiv-graad aan die Fakulteit Teologie (Afd A), Universiteit van Pretoria, onder leiding van prof dr P J van der Merwe.

Die fokus van die artikel val op die missionêre gerigtheid van die gemeente as geheel. Die gemeente is op die wêreld gerig 'om die boodskap van verlossing te verkondig van Hom wat julle uit die duisternis geroep het' (1 Pet 3:9). Dit beteken dat die gemeente oral waar hy lêëf en wêrk, missionêr gerig moet wees — eers dán is hy evangeliserende gemeente.

In die titel van die artikel word die term 'gemeente' gebruik om daarmee aan te dui dat die klem van die kerk se missionêre gerigtheid moet terugskuif na die gemeente as dinamiese verskyningsvorm van die kerk in die wêreld. Tans is dit in baie gevalle die tendens dat die klem val op die kerk as 'institusionele grootheid' (die institusionele vorm en funksies van die kerk soos dit behartig word deur die ampte en ander middele wat God ingestel het) en nie op die kerk as 'organisme' (die gemeenskap van gelowiges wat saamgebind word deur die Gees en waar verskillende gawes van die Gees na vore kom en aangewend word in diens van God en medemens; vgl Van Staden 1994:1048) nie.

2. DIE KRISIS IN OËNSKOU

Die aanleidende faktore tot bogenoemde krisis kan onderskei word in eksterne en interne faktore. In die praktyk oorvleuel die inhoud van die faktore dikwels.

2.1 Eksterne krisis

Bosch (1993:3, 4) verwys na die eksterne krisis in die volgende woorde: 'The crisis we are referring to is, naturally, not only a crisis in regard to mission. It affects the entire church, indeed the whole world'. 'n Paar belangrike faktore van hierdie eksterne krisis word vervolgens bespreek.

2.1.1 Sekularisasie, tegnologie en wetenskap

In sy boek *Sterwende Christendom: 'n Teologie in die greep van die tydsges* (1969) toon Heyns aan dat nie net die kerk nie, maar ook die teologie, in die greep van 'n spesifieke tydsges vasgevang is. Hy beskryf die wese van hierdie tydsges as 'sekularisasie en sekularisme' (Heyns 1969:19-20). Op die oog af lyk dit asof die opbloei van die wetenskap en tegnologie, en daarmee saam die wêreldwye proses van sekularisasie, geloof in God oorbodig gemaak het (vgl ook Bosch 1993:3, 'Why turn to religion if we ourselves have ways and means of dealing with the exigencies of modern life'). Heyns (1969:22) skets sekularistiese denke as 'prinsipiële immanent-gerigte denke. Dit is denke wat na binne gekeer is en alles van binne-uit wil verklaar. Binne hierdie klimaat kan die godsdiens nie lewe nie en kan hier alleen maar van die godsdiens se tuisloosheid gepraat word.

Die Franse sosioloog, Jacques Ellul, skets 'n skrikwekkende prentjie van waartoe die tegnologie in staat is. Hy noem dat gerespekteerde wetenskaplikes daarop aanspraak maak dat hulle 'n superras sal kan ontwikkel vanuit proefbuise en daarby die mens se behoeftes, emosies en selfs gedagtes sal kan beheer en manipuleer om by vooraf bepaalde beslissings uit te kom. Dit sal ook nie vir die mens nodig wees om kennis te versamel deur te lees en te leer nie — kennis sal deur middel van 'n elektroniese impuls gestuur kan word na mense se sentrale sensustelsel. Dit alles is nie wetenskap-fiksie nie, maar 'n haalbare werklikheid volgens die wetenskaplikes (vgl Ellul 1964: 432-436). Die mens tree in hierdie wetenskaplike toekomsvisie na vore as sy eie god, wat nie meer sy afhanklikheid van die God van die Bybel wil erken of bely nie.

2.1.2 Pluralisme

Tans is dit baie moeilik om die wêreld in 'Christelike' en 'nie-Christelike' gebiede te verdeel (vgl Bosch 1993:3). As gevolg van die ontkerstening van die Westerse wêreld en die geweldige migrasies van mense van verskillende gelowe wat in dieselfde land woon, kan 'n mens nie anders as om te praat van 'n godsdienstig-plurale wêreld nie. Christene, Moslems, Hindoes, en vele ander godsdienste, het daaglikse kontak met mekaar en die ander godsdienste doen in baie opsigte meer aggressief sending as wat Christene bereid is om te doen.

Newbigin (1989:14) tref 'n onderskeid tussen kulturele en godsdienstige pluralisme: hy beskryf kulturele pluralisme as 'the attitude which welcomes the variety of different cultures and life-styles within one society'; godsdienstige pluralisme aan die ander kant, is 'the belief that differences between the religions are not a matter of truth and falsehood, but of different perceptions of the one truth' (Newbigin 1989:14). Vir die pluraliste is dit dus onaantwoordbaar om te praat van godsdienstige 'beliefs' as waar of vals, aangesien dit 'n privaat aangeleentheid is en elke mens geregtig is op 'n godsdiens van sy eie.

In so 'n godsdienstig-plurale wêreld, waar godsdiens as 'n privaat aangeleentheid beskou word, sou die missionêre gerigtheid van die kerk as indringerigheid beskou word, omdat jy dan nie jou godsdiens op andere mag afdwing nie.

2.1.3 Ekonomiese situasie

Volgens Bosch (1993:3-4) is dit vandag meer as ooit tevore 'n gegewene dat die wêreld verdeel is — skynbaar in 'n onomkeerbare situasie — tussen ryk en arm. Dit is dan gewoonlik ook die rykes wat hulleself beskou as die Christene (altans, dit is in menige gevalle die perspektief wat die armes het!). Die wêreldwye ekonomiese situasie is ook van so 'n aard dat die rykes ryker word en die armes armer. Dit lei ener syds tot woede en frustrasie, veral onder die armes.

Toynbee het reeds in die vorige eeu gesê dat die lot van beskawings deur die mens self bepaal word, veral deur die manier waarop hy reageer op uitdagings in sy kulturele ontwikkeling (vgl Goudzwaard 1979:xiii). Volgens Goudzwaard staar die Weste geweldige probleme in die gesig: '[T]he West is gradually being faced with several inter-dependant problems of such an incisive character that together they could become a decisive challenge to the whole of western culture' (Goudzwaard 1979:xiv). Die probleme wat hy identifiseer is die ekonomiese toestand wat toenemend verswak, werkloosheid, inflasie, voedseltekorte wat katastrofale afmetings sou aanneem in die 1980's (dit hét toe!), die vernietiging van die wêreld se ekosisteem en laastens die sielkundige effek wat dit alles op mense het: spanning, depressie, uitbranding, eensaamheid en dwelmmisbruik. Die oplossings vir die krisis waarmee die Westerse kultuur nou te doen kry, is nie voor die handliggende oplossings nie. Dit sal ook nie help om die simptome van die siek sameweling te gaan dokter nie. Daar moet gesoek word na die ware oorsaak vir die krisis en daaraan moet gewerk word.

Dit wat Toynbee aangetoon het as die mens se potensiaal om uitdagings te hanteer, is miskien niks anders as dat die mens uiters bedrewe geraak het om die simptome te dokter en die pasiënt nog so bietjie te laat voortlewe nie. Die mens moet uit homself/haarself uithaal wat hy/sy uit homself/haarself kan kry terwyl hy/sy nog leef: 'In the West we run a risk of being satisfied with superficial remedies which only aggravate the disease. Perhaps we are afraid of a genuine reflection into the causes that would inevitably lead to a confrontation with ourselves. Does Western culture dare to behold itself in a mirror?' (Goudzwaard 1979:xvi).

Goudzwaard maak in hierdie verband 'n verdere ingrypende stelling: ekonomiese vooruitgang het godsdienstige dimensies aangeneem:

[T]he theme of progress has penetrated Western society so profoundly because it was able to present itself as a faith in progress, as a religion in progress. That is also why the present-day crisis of the idea of progress has the depth of a crisis of faith. There is more at stake than a somewhat reduced confidence in 'progress' on the part of western man. His whole life perspective has undergone a shock. The unfulfilled promises of progress have bought about an emptiness, a vacuum, with respect to the meaning of life and society. Many among us experience the demise of the idea of progress as a kind of divine betrayal ... and what has one left when one's gods betray him?

(Goudzwaard 1979:248-249)

2.2 Interne krisis

Bogenoemde eksterne krisis — die krisis wat hoofsaaklik wyer as die kerk afspeel — het ook 'n invloed op die kerk self. Die lidmate leef 'in' die wêreld en hulle word daaglik met hierdie eksterne faktore gekonfronteer. Lidmate word egter ook gekonfronteer met 'n krisis wat binne die kerk self bepaalde invloede uitoefen. Sommige van die belangrike interne faktore is:

2.2.1 Kultuur

Vir Posterski (1989:10) lê die krisis nie soseer in die wêreld nie, maar in die kerk self, en dan veral in wat hy beskryf as die vermenging van kerk en kultuur:

There is a looming crisis on the horizon for the Christian Church in North America. Research presses the conclusion that there are few differences between the people in our society who regularly go to church when compared to those who do their laundry or go golfing on Sunday mornings. The consequences are severe. Non-Americans perceives that Christianity makes no qualitative difference to life on earth and conclude: 'Why bother?' Christians seems to have little to offer beyond the invitation to a privileged faith experience and some new social contacts.

Posterski wys verder daarop dat dit opvallend is hoe pro-Christelik die Noord-Amerikaanse kultuur in die verlede was. Die situasie het egter algaande verander in 'n passiwiteit teenoor die Christelike geloof. Die houding is tans eerder: 'If you prefer that brand of belief for yourself, that's fine with me' (Posterski 1989:11). Hy verwag in die toekoms nog 'n duideliker anti-Christelike sentiment.

Die term 'pluralistic society' beskryf die Westerse samelewing en kultuur baie goed. Newbiggin (1989:1) vat dit so saam:

Pluralism is conceived to be a proper characteristic of the secular society, a society in which there is no officially approved pattern of belief or conduct. It is therefore also conceived to be a free society, a society not controlled by accepted dogma but characterized rather by the critical spirit which is ready to subject all dogmas to critical (and even sceptical) examination.

Hierdie 'pluralistic society' vertoon 'n paradoksale karakter: Die sosioloog, Reginald Bibbey (1987:211-213) verwoord hierdie paradoks soos volg: 'Religion in Canada shows little sign of having either a unique voice or unique influence. Canadians who are religiously committed construct reality in much the same manner as others. They relate with neither more or less compassion'. Ook in Suid-Afrika blyk daar 'n groot verskil te wees tussen dit wat mense bely en dit wat hulle uitleef. Jordaan (1995:13) verwys hierna: 'By kerke is daar kommer oor dalende lidmaattalle. Daar kan verskeie oorsake vir die daling aangetoon word. Die belangrikste oorsaak lê moontlik by die kerk se eie ongeloofwaardige optrede'.

Die vraag behoort dus aan Christene gevra te word waarom hulle nie 'n kwalitatiewe verskil maak binne hulle samelewing nie. Posterski spreek sy kommer uit dat die kerk deur die kultuur 'gekaap' is: 'Although there is insufficient hard data to be definitive, there is enough evidence to wonder and worry about whether the church has been captured by culture' (Posterski 1989:22).

In die verlede het die Christendom 'n bepalende invloed uitgeoefen op die Westerse kultuur. Dit sou selfs nie verkeerd wees om te praat van 'n houvas wat die Christendom op die genoemde kultuur gehad nie. Bosch (1993:296) stel dat 'under the sway of the Enlightenment, culture really had become the dominant entity and religion one of its expressions'.

Kerk en kultuur is egter nie twee teenoorstaande sake nie, en dit is ook nie van mekaar te skei nie: '[T]he gospel always comes to people in cultural robes' (Bosch 1993:297). Die kerk is weliswaar nie 'van' die wêreld nie, maar hy is wel 'in' die wêreld. Die gevaar bestaan egter dat die kerk te tuis kan raak in sy omgewing en uiteindelik kan verword tot 'n blote kultuurverskynsel.

Die tragedie van die kerk van die moderne tyd is volgens Posterski (1989:28) dat Jesus se strategie om die kultuur binne te dring met die goeie nuus van die evangelie 'has been reversed. Too many of God's committed people ... have been seduced by the world and have adopted the world's ways as their own — they are "of" the world'.

Die kerk, wat homself altyd binne 'n bepaalde kultuur bevind en sy boodskap binne daardie kultuur moet verkondig, mag dus nie toelaat dat hy 'n gevangene van, of onderdanig word aan die begeertes en behoeftes van 'n kultuur nie: '[A]uthentic Christian thought and action begin not by attending to the aspirations of the people, not by answering the question they are asking in their terms, not by offering solutions to the problems as the world sees them. It must begin and continue by attending to what God has done in the story of Israel and supremely in the story of Jesus Christ' (Newbigin 1989:151).

2.2.2 Toegewyde Christene

Bosch (1993:3) toon aan dat die Westerse wêreld, wat tradisioneel die tuiste van die Protestantse en Rooms-Katolieke Christendom en ook die afspringplek vir die hele moderne sendingpoging was, stadig maar seker besig is om te ontkersten. Hy wys op navorsing wat Barret gedoen het in 1982, wat daarop dui dat soveel as drie-en-vyftig duisend mense (in Europa en Noord-Amerika) die Christelike kerk per week verlaat. Godin & Daniel het in 1943 reeds uitgewys dat Frankryk 'n sendingveld geword het, 'n land wat in die greep van neo-heidene vasgevang is en waar ateïsme, sekularisme, ongelooft en bygeloof aan die orde van die dag is.

Posterski (1989:62) verwys na 'n paar statistieke (wat op die VSA en Kanada betrekking het) waarmee hy wil aantoon dat die toegewydheid van die meerderheid Christene sterk bevraagteken behoort te word: 'Another intimidating force in the culture is the dawning realization that committed Christians are becoming North American minorities. The secularized segment of society is growing. According to studies ... in 1950 in the USA it was estimated that 15% of the society was un-churched and secular. By 1985 the secular society had doubled to approximately 38%' (bevindinge volgens die 1985 *Gallup Poll* in Amerika en Kanada). Terwyl 95% persent van die bevolking in die Verenigde State van Amerika sê dat hulle in God glo en 80% sê dat hulle in die Godheid van Jesus glo, gaan slegs 40% van hulle gereeld kerk toe; 24% 'Christene' erken dat hulle nooit die Bybel oopmaak nie.

Posterski wys verder op studies wat in die Verenigde State van Amerika en Kanada onder jongmense (15-24 jaar) gedoen is oor godsdiens: 77% het na hulleself verwys as Protestants of Rooms-Katoliek, terwyl 3% aan ander godsdienste behoort. In teenstelling met die relatief hoë persentasie, het slegs 17% aangedui dat hulle gereeld kerk toe gaan, 16% het gesê dat dit belangrik is om hulle geloof uit te leef, 14% heg groot waarde aan godsdiens, 12% sê dat God hulle lewens grootliks beïnvloed en 3% sê dat godsdienstige leiers hulle lewens beïnvloed het.

Interessant is dat 32% van hierdie jongmense verwag dat die kerk hulle in die huwelik moet bevestig en 85% verwag dat 'n predikant, priester of rabbi hulle moet begrawe. Posterski (1989:81) stel dan: 'Why the user-friendly attitudes towards religion — while, at the same time, a serious spiritual commitment is considered to be unimportant? Why the religious dualism? ... Like mixing together different kinds of coffee beans and then passing them through a grinder, Christianity and culture have been blended together'.

Die Anglikaanse aartsbiskop, Michael Marshall, spreek hom soos volg daaroor uit: 'Many people have settled for a facsimile of Christian freedom: running their own

lives but at the same time saying they believe in Christ ... many so-called believers have accepted a de-caffeinated Christianity: "it promises not to keep you awake at night" (in Posterski 1989:24).

2.2.3 Die sendingaksie van die kerk

Glasser & McGavran (1983:30) maak melding van 'n ambivalensie wat in die kerk bestaan:

Never in history has there been so much evangelical activity seeking to make Jesus Christ known, loved and served throughout the world. And yet the church has never been so harassed and troubled by voices calling for the reduction or abandonment of these activities — and for the reconceptualization of its message and mission in terms of social justice, international peace, racial integration and the elimination of poverty.

Dit is reeds gestel dat die mens in 'n godsdienstig-plurale wêreld leef: '[W]e live in a religiously plural world in which the other great world religions show at least as much spiritual vitality as does Christianity' (Newbigin 1989:155). Dit is vir die wêreld onaanvaarbaar dat een godsdiens daarop aanspraak maak dat hy die een, absolute waarheid verkondig en ander godsdienste nie. Al maak die kerk van Jesus Christus hierdie aanspraak reeds vir die laaste negentien eeue, stel Newbigin (1989:156) dat daar nou 'n nuwe aandrang is: '[N]ow the Church must have the courage to recognise a new fact, recognize that God's grace is at work with indiscriminating generosity among all peoples and in all the great religious traditions, and therefore abandon the claim to be the sole possessor of the truth'.

Daar gaan baie stemme op wat postuleer dat alle godsdienste lei na verlossing, nie net die Christelike godsdiens nie. As dit waar sou wees, dan is dit nie meer nodig om sending te doen nie. 'n Teoloog soos Knitter wil wegbeweeg van 'n eksklusiwistiese Christosentrisme — waar Christus die enigste Verlosser is — na 'n inklusiwistiese teosentrisme, waar God die Vader van alle godsdienste is (vgl Knitter 1985). Om sending onder mense van ander godsdienste te doen gee aanstoot, en daarom word dialoog tussen verskillende godsdienste verkies bo sending.

Christene wat betrokke raak by dialoog met ander godsdienste moet 'n besondere openheid openbaar en hulle moet ook bereid wees om deur die proses verander te word. Moltmann (1977:152) sê die volgende van dialoog: 'The dialogue of world religions is a process into which we can only enter if we make ourselves vulnerable in openness, and if we come away from the dialogue changed. We do not lose our identity, but we acquire a new profile in the confrontation with our partner'.

In die kerk se missionêre gerigtheid op die wêreld staan een saak voorop, naamlik dat die kerk nie anders kan nie as om Jesus Christus as Here te verkondig. Dat verlossing nie anders plaasvind nie as deur die genade wat God — in Jesus Christus alleen — aan die wêreld bied, is 'n absolute en unieke waarheidsaanspraak wat Christene moet maak. Saam met Newbigin (1989:183) moet 'n pluralisme verwerp word 'which denies the uniqueness and decisiveness of what God has done in Jesus Christ'.

2.2.4 Gebrek aan vertroue in die evangelie

Küng (1978:xxi) stel: 'We may ... really begin to wonder if Christianity has not come to an end. Is it not all over with belief in God?' Dit is 'n vraag wat Russel Cervin in sy boek, *Mission in ferment* na vore bring: 'Is the crisis in mission really a crisis in faith?' (Cervin 1977:1). Hy beantwoord die vraag self in die volgende woorde: 'It does seem certain, however, that a faith which has lost its desire to propagate itself, has, in fact, lost its life' (Cervin 1977:3). Dit wil voorkom asof Cervin in die kol is, want gelowiges is versigtig om geloofsuitsprake te maak oor Jesus Christus as Verlosser van die mensdom.

Newbigin (1989:242) wys daarop dat die probleem wat ondervind word om die evangelie aan die wêreld te kommunikeer, 'is that it simply disappears into the undifferentiated ocean of information. It represents one opinion among millions of others. It cannot be the "truth", since in a pluralist society truth is not one but many'. Volgens Newbigin (1989:242-244) is die kerke in Engeland baie versigtig om nie iets te doen wat daartoe kan lei dat hulle 'aangekla' word van arrogansie nie, en hulle tree dan op een van twee manier op: terughouding of angstigheid. Enersyds is dit veral teoloë wat terughoudend optree: 'Academic theology tends to live within the frontiers which the reigning "plausibility structure" dictates' (Newbigin 1989: 243). Andersyds is daar onder Christene 'n angstigheid waar 'Christianity is perceived to be a good cause which is in danger of collapsing through lack of support. Or ... there is a strident summons to more energetic effort in evangelism and social action' (Newbigin 1989:243). Newbigin verwys hier na dié soort aktiwiteit van Christene 'which only thinly masks a lack of confidence in the sufficiency of God' (Newbigin 1989:243).

3. DIE ROEPING VAN DIE KERK

Om weer evangeliserende kerk te word, impliseer dat die kerk die bogenoemde krisis(se) die hoof moet bied. Die kerk kan dit slegs funksioneel doen indien hy deeglik kennis dra van sy roeping of bestaansdoel as grondslag vir sy missionêre gerigtheid.

3.1 Selfondersoek oor roeping

Die kerk moet eerlik selfondersoek doen en homself voortdurend afvra of hy, gekonfronteer met die huidige krisis, aan sy roeping gehoorsaam is. Nel (1994:21-22) stel

dit soos volg: 'Gekonfronteer met sy taak en met sy teenstanders vra die gemeente nie eerstens na sy oorlewing nie. Die oorlewing van die kerk van Christus is nie ter sprake nie Die krisisvraag is daarom ... hoe ons as gemeente in 'n gegewe situasie die Here en Verlosser van die gemeente op die mees effektiewe wyse kan dien. Hoe kan die gemeente in 'n gegewe situasie aan sy bestaandoel getrou bly'. Oberholzer (1995: 1) maak die volgende opmerkings oor die selfondersoek van die kerk: As ons vra: wat is die kerk?, beland ons meteen op 'n pad sonder einde, die pad van abstrakthede en van ontvlugting. Dan word die kerk iets wat dáár is. 'n Begrip wat spekulatief en fenomenologies bekyk en bespreek kan word sonder dat die denkers en waarnemers daardeur aangespreek word. So 'n hantering lyk baie op die wegkruip agter die hoë bome van die geskonde paradys'.

Selfondersoek het veral nodig geword omdat dit vir baie eeue relatief goed gegaan het met die kerk. Bosch (1993:2) verwoord dit soos volg: 'The church has suffered very little and has been led to believe that it is a success'. Tog lyk dit, in die lig van veral die interne krisis in die kerk, na 'n voldonge feit dat die kerk nie so 'n groot sukses is as wat hy miskien gedink het dat hy is nie (vgl 'Hulle sê net, 'Alles is reg! Alles is reg! Maar niks is reg nie' — Jer 6:14).

3.2 Missionêre mandaat van die kerk

Die kerk het 'n missionêre mandaat van Christus ontvang, 'n mandaat wat die kerk op die wêreld rig. Hierdie mandaat kom in die hele Bybel na vore en daar kan nie na geïsoleerde tekste gegryp word om 'n bepaalde opdrag te probeer 'bewys' nie. Verkuyl wys daarop dat die sogenaamde 'Great Commission' in Matteus 28 dikwels vir hierdie doeleindes misbruik is: 'That only Matthew contains a mandate for engaging in worldwide mission, is a stubborn and popular misconception' (Verkuyl 1978b:106). Hy toon aan dat al die evangelies, sowel as Handelingte, hierdie missionêre mandaat bevat, maar erken dat 'there is no doubt about it, the concluding verses of Matthew's Gospel express it the most forthrightly'. Dit is egter ook duidelik uit die werk van verskeie ander teoloë (vgl Hahn 1965:120; Bosch 1993:56-83) dat die opdrag wat Jesus in Matteus 28:16-20 gee, weliswaar nie as die enigste opdrag beskou kan word nie, maar as 'n samevatting of opsomming van die missionêre mandaat aan die kerk. Barth (1961:67) sê van hierdie teksgedeelte die volgende: 'Both as recapitulation and anticipation, by revealing the hidden reality of the eschatological community, the Great Commission certainly is the most authentic of Jesus' sayings'.

Bosch toon aan dat Matteus met die uitdrukking 'discipels' nie net die Twaalf in die oog het nie: 'It is used in a less exact way, although the Twelve are always presupposed when the word is used. Put positively, for Matthew, the first disciples are

prototypes of the church' (Bosch 1993:74). In die lig hiervan kan die 'Great Commission' in Matteus 28 gesien word as opdrag om kerk — of evangeliserende gemeente — te wees soos Christus dit wil (vgl Bosch 1993:57). 'n Kerk wat deurentyd soekend en daarom biddend met die Heer van die kerk besig is, hoor in die Woord van God hierdie opdrag aan hom.

Die opdrag 'Gaan oorreed al die mense ...' (skrywer se vertaling van Matt 28:19a) is nie in die eerste plek 'n uitsendingsbevel met geografiese implikasies nie (vgl Bosch 1979:71), in teenstelling met die tradisionele siening van hierdie verse (vgl bv Grundmann 1972:577; Nielsen 1980). Veel eerder lyk dit asof daar 'n aansporing opgesluit lê in die gebeurewoord *πορευθέντες* om aan die beweeg te kom en mense te oorreed om dissipels van Jesus te word. Vanuit Jesus se opdrag blyk dit duidelik dat, ná die oorreding tot dissipelskap en die daaropvolgendê doop, die kerk nie klaar is met sy volgelinge nie, maar moet begin om die mense te onderrig 'om alles te onderhou wat Ek julle beveel het' (Matt 28:20a). Dit dui op 'n kategeseproses wat voortdurend van aard is ('volwasse kategeses' as normale deel van elke gelowige se geloofsopbou).

Die 'Groot Opdrag' kan verder nie los gesien word van die indikatief en die belofte wat dit omarm nie. Jesus Christus, wat van Sy Vader alle mag in hemel en op aarde ontvang het, gee hierdie opdrag. Daarom verwag Hy ook dat die opdrag uitgevoer sal word. Daar is geen hoër gesag vir die kerk as Hy nie. Die ander arm wat met groot sorg en begrip die bevel toevou, is die belofte: 'En onthou: Ek is elke dag by julle tot die einde van die wêreld'.

Hierdie opdrag hoort tot die wese van kerkwees. Dit mag nooit beskou word as opsioneel nie, en mag ook nie op 'n lukraak manier uitgevoer word nie. Die kerk is soos Andreas, wat die Here hoor sê, 'Kom saam' Nadat hy 'n tyd by die Here deurgebring het, gaan soek hy dan sy broer, Simon en sê vir hom: 'Ons het die Messias gekry!' (vgl Joh 1:35-41). Soos Andreas wat nie kan stilbly as hy die Messias gevind het nie en dit vir sy broer moet gaan vertel, so moet die kerk gaan vertel; en net soos Andreas se saamgaan met Jesus hom onvermydelik by die opdrag uitbring, so moet die kerk ook weet dat hy by hierdie opdrag gaan uitkom.

In aanbidding, maar ook met huiwering en twyfel, het die dissipels Jesus se opdrag aangehoor. Daar het alles begin — by elf mense wat net geweet het dat hulle moes gaan vertel van wat hulle gesien en gehoor het. Hulle eerste (missionêre?) daad was egter nie om onmiddellik die wêreld te bestorm en te begin preek nie, maar in diepe afhanklikheid saam met 'n klein groepie gelowiges eers te gaan bid (Hand 1:12-14). Wat onder leiding van die Heilige Gees uit daardie 'eensgesinde volharding in die gebed' voortgevloei het, is die kerk — soos hy deur die geskiedenis ontwikkel het en soos hy vandag aan die gelowige bekend is.

Hierdie opdrag bring mee dat die kerk van die Heer deurentyd op reis is saam met die Heer van die kerk. Dit is 'n reis wat deur die wêreldgeskiedenis gaan en wat sal duur tot die wederkoms. In die lig hiervan merk Hahn (1965:173) die volgende op:

Mission is the Church's service, made possible by the coming of Christ and the dawning of the eschatological event of salvation, and founded in Jesus' commission. The Church goes in confidence and hope to meet the future of its Lord, with the duty of testifying before the whole world to God's love and redemptive deed. — Mission in this sense is just as mandatory for the Church in our greatly changed world as in the first days of Christianity. The missionary task already presents itself in our immediate environment, which is largely detached from the Church. Yet the missionary task necessary involves going out beyond the territory that the message has already reached.

3.3 Wie die kerk is, bepaal wat die kerk moet gaan doen

Hier handel dit oor die wese van die kerk: '[D]ie wesentlike van kerkweës [lê] nie in die historiese vorm ... — nie in die kerkweës as sodanig nie — maar daarin dat dit Christus se kerk is, dat dit aan Hom behoort, sodat die eer en heerlikheid Hom toekom en nie die kerk nie' (Velthuysen 1988:498, 499).

Die kerk word deur Jesus Christus geroep en uitgestuur na die wêreld toe: 'Soos U My na die wêreld toe gestuur het, het Ek hulle ook na die wêreld toe gestuur' (Joh 17:18). Vir Ott (1981:426) lê die bestaansgrond van die kerk juis in sy gestuurweës deur Jesus Christus: 'Im übrigen und im wesentlichen aber interessieren nicht die Grenzen, sondern vielmehr das Kriterium: das, was die Kirche zur wahren Kirchen macht'.

Jesus se Bergrede bied praktiese riglyne vir die uitlewing van gemeenteweës. Die uitdrukking 'onderrig hulle om alles te onderhou wat Ek julle beveel het', verwys volgens Bosch terug na die Bergrede, en dan voeg hy by dat 'in Matthew's view, Jesus actually expected all His followers to live according to these norms always and under all circumstances' (Bosch 1993:69). Dit is egter 'n feit dat die gemeente nooit — altans nie voor die wederkoms nie — volkome gemeente sal wees soos Christus dit wil nie, maar eerder gemeente-in-woording is (vgl Nel 1994:286-288).

Geen poging van die kerk om kerk te wees, of om die evangelie te verkondig, doen die kerk op sy eie nie. Christus is met sy kerk al die dae — totdat Hy weer kom. Hy is helpend, bemoedigend, vertroostend en vermanend altyd teenwoordig deur die Heilige Gees.

Die gelowige wat hierdie verlossingsdade glo en aanvaar, moet dit gaan oorvertel én voorleef: eers aan die wêreld, maar telkens ook aan homself, want dit is nie verniet dat die Woord hom in Matteus 28:17 aan sy eie vrees en twyfel wil herinner nie, as die dissipels se reaksie soos volg beskryf word: 'Toe hulle Hom sien, het hulle Hom aanbid, hoewel sommige getwyfel het'. Bosch (1993:76) sluit hierby aan:

Being a disciple of Jesus does not signify that one has, as it were, arrived'. Om volgeling van Jesus te wees, beteken nie om in selfvoldaanheid die wêreld storm te loop nie, maar om eerder volgeling te wees 'in the knowledge of our own weakness, at a point of crisis where danger and opportunity come together. Matthew's Christians, like the first disciples, stand in the dialectical tension between worship and doubt, between faith and fear.

3.4 Wat is dan die kerk se roeping?

Die kerk behoort aan Christus, en daarom is die kerk en sy roeping — net soos die kerk en sy Heer — onlosmaaklik aan mekaar verbonde. Die roeping van die kerk lê daarin dat Christus hom uitgestuur het om te gaan verkondig dat Hy die Verlosser van die wêreld is:

Mit einem Auftrag, und um diesen Auftrag auszuführen, ist die Gemeinde in die Welt gesendet, ist sie für die Welt da ... Die christliche Gemeinde ist nicht von ungefähr, nicht aufs Geratewohl, sondern mit einem ganz bestimmten Auftrag in die Welt gesendet. Sie ist nicht vor ihrem Auftrag da, um ihn dann erst zu bekommen. Und sie ist nicht ohne ihn da, so daß die Frage, ob sie ihn habe und auszuführen habe oder nicht, je offen sein könnte. Sie ist ja eben für die Welt da. Ihr Auftrag konstituiert und formiert sie zum vornherein.

(Barth 1959:910)

Volgens verskeie teoloë is die missionêre roeping van die kerk vanuit die hele Bybel af te lei. Bosch (1993:24), byvoorbeeld, sien die hele Nuwe Testament as 'n missionêre dokument. Verkuyl (1978b:101) bevestig dit: 'From beginning to end, the New Testament is a book of mission. It owes its very existence to the missionary work of the early Christian churches.' So ook wy Glasser & McGavran (1983:30-46) in hulle boek, *Contemporary theologies of mission*, 'n hele hoofstuk aan 'The Whole-Bible Basis of Mission'.

Daar moet ook geen twyfel bestaan oor wie die opdraggewer is nie. Op die vraag: 'Did Jesus during his lifetime actually commission his disciples to go out?', antwoord Hahn (1965:40) soos volg: 'On the basis of the commissioning words in Mark 6.7-11 par. Luke 9.1-5, as well Luke 10.1-12 and Matt.9.37f; 10.5-16, there can be no doubt about it'

Die kerk kan nie anders as om in sy uitreik na die wêreld, Jesus Christus as die Seun van die Lewende God en as die Heer en Hoof van die kerk, te bely nie (Matt 10:32), 'weil sie, daß sie ihn diesen erkennt, unmöglich für sich behalten, verschweigen, nicht bekennen kann — weil sie den, den die als Sohn dieses Vaters erkennt, damit, daß sie ihn nicht als solchen bekennte, ipso facto verleugnen würde — weil ihr also, um seine Gemeinde zu sein, gar nichts übrig bleibt, als sich über ihren eigenen Kreis hinaus eben allen anderen Menschen gegenüber zu ihm zu bekennen' (Barth 1959:903).

4. KRISIS AS UITDAGING

4.1 Kerk en wêreld in spanning

Oor die feit dat die kerk voor 'n krisis te staan gekom het, sê Bosch (1993:2): 'It is ... normal for the church to live in a situation of crisis. It should never have been different'. Kraemer (1947:24) formuleer dit so: 'Strictly speaking, one ought to say that the church is always in a state of crisis and that its greatest shortcoming is that it is only occasionally aware of it'. Dit is so, sê Kraemer (1947:24) vanweë 'the abiding tension between (the church's) essential nature and its empirical condition'.

Hierdie krisis waarvoor die kerk te staan kom moet uiteindelik as 'n uitdaging hanteer word: 'What looks like a serious crisis may mark the moment of new life; what looks like a sinister threat may in reality be a great opportunity' (Küng 1968:3). In sy aanvaarding van hierdie uitdaging sal die kerk egter nie ter aanvang moet gaan kyk na die situasie in die wêreld en dan noodmaatreëls tref om dit te hanteer nie, maar sal hy homself eers aan die Woord van God moet gaan oriënteer — ook aan sy opdrag moet gaan toets — en met dit as vertrekpunt op sy reis verder gaan.

Die vraag kom nou na vore op welke wyse die kerk hierdie krisis as 'n uitdaging moet hanteer. Die kerk kan tog nie maar net aangaan soos tans en hoop dat dinge vanself sal regkom nie. Die kerk mag ook nie 'n houding, inneem van 'Kom ons sorg maar net dat ons die evangelie suiwer verkondig en hoop vir die beste' nie. Daarmee saam moet gevra word in hoeverre die kerk mag verander en aanpas by veranderende wêreldomstandighede: moet die kerk toelaat dat die situasie of konteks van die mens die teologie bepaal en vorm? Dit is 'n gegewene dat die kerk te alle tye die evangelie

suiwer moet verkondig, sowel as om sy eie veranderende konteks en situasie deeglik in ag te neem. Die uitdaging waarvoor die kerk te staan kom, vra egter nog meer! Dit vra dat die kerk bereid moet wees om waarlik kerk te wees soos Christus dit van Hom verwag.

Die kerk lê egter in die spanningsveld van 'in die wêreld maar nie van die wêreld nie' (vgl Joh 18:36). Die kerk moet in sy selfverstaan te alle tye albei hierdie dimensies in die oog hou en binne die spanningsveld wat deur die twee pole, 'in die wêreld' en 'nie van die wêreld nie' veroorsaak word, moet die kerk werk en leef.

Bosch (1980:221) beskou dit as 'n kreatiewe spanning en beskryf dit soos volg:

The overwhelming majority of Christians spend the largest part of their time in the world, not in the Church as institution. Many try to maintain a pendulum existence between Church and world. They oscillate, simply because they do not know how to apply their convictions of faith to life in the world, nor do they manage to relate the world of Monday to Saturday to their lives as Christians.

Bosch wys ook op die gevaar wat dit vir die kerk inhou om oor te hel na een van die twee genoemde pole: 'One group stands against the world at the risk of not being in it, irrelevant and isolated. The other group stresses being for the world yet risks being of the world — being absorbed and liquidated into it, thus losing the Church's transcendental dimension' (kyk Livingston 1990:11).

Om die regte balans te vind binne hierdie spanningsveld is nie so 'n maklike taak nie. Bosch erken dit ook as hy sê dat slegs as die kerk getrou kan bly aan hierdie dubbele verhouding 'onderskei van die wêreld' maar tog 'in solidariteit daarmee' dat die kerk waarlik kan bestaan as 'n missionêre gemeenskap (Bosch 1982:9).

4.2 Die kerk en sy missionêre gerigtheid

Met die term 'evangeliserende kerk' word, in die woorde van Goedhart, die volgende bedoel: 'Mocht het ergens sprake zijn van de gemeente van Jezus Christus, dan is dat te sien aan het kenmerken, herkenningstekens, of aan kernmerken, tekens die de kern, het wezen van het gemeente laten zien. Ik noem er vier: dienen, vieren, leren, delen' (Goedhart 1984:9). Hierdie vier herkenningstekens, sê Goedhart, word nie in 'n spesifieke volgorde geplaas nie, maar al vier vorm saam die werkwoorde van elke gemeente wat aan die Here behoort. Hy sit dit soos volg uiteen:

- * *Dienende gemeente:* Hier gaan dit om die diakonaat, om diens van mense, vir mense. Goedhart het hier nie soseer die diens van diakens en ampsdraers in die oog nie (hy sien hulle in 'n meer begeleidende rol), maar eerder die diens van al die gemeentelede.
- * *Vierende gemeente:* Dit is die gemeente wat (fees)vierend leef. Die erediens is die primêre viering: 'De gemeente gedenkt het heil van God voor deze wêreld, verkondigt en vier dit heil in de liturgie' (Goedhart 1984:9). Die gemeente vier egter ook die heil wat God geskenk het in die wêreld waarin hy leef.
- * *Delende gemeente:* Al die gemeentelede vorm een gemeenskap van mense wat saam aan die Here behoort en saam deel het aan Jesus Christus se kruisdood en opstanding en daarom het hulle ook deel aan mekaar. Nie net deel hulle die dinge met mekaar nie, maar hulle is ook bereid om dit te deel met die wêreld waartoe Christus hulle gestuur het.
- * *Lerende gemeente:* Die mens se leerproses kom in hierdie lewe nooit tot 'n einde nie. Gemeentelede mag ook nie ophou leer nadat hulle geloofsbelofenis afgelê het nie. Die gemeente moet leer om te dien, te vier, te deel en te bly leer.

Die gemeente moet begelei word om algaande (op sy lewenspad) al meer gemeente van Christus te word. Die gemeente wat sy geloof in woorde en daade uit leef, is evangeliserende gemeente. Die gemeente wat bereid is om sy geloof nie net binne die gemeente nie, maar ook in die wêreld te vier en te deel met ander, wat bereid is om ander te dien en te leer, is evangeliserende gemeente. 'n Gemeente wat die evangelie bely en leef, is evangeliserende gemeente — in Van 't Hof (1946:19) se woorde: 'Kerklike leven beduidt derhalve: het leven des geloofs. Doch leven betekent handelen, dienen, gehoorzamen'.

Met hierdie vier herkenningstekens wat Goedhart geïdentifiseer het, word nie gepoog om 'n model te ontwerp waarvolgens 'n gemeente evangeliserende gemeente kan word nie. Die ontwerp van so 'n model sou eerder tuis behoort binne die vakgebied van die Praktiese Teologie (spesifiek Gemeentebou), waar daar intensief aandag gegee word aan die opbou van die gemeente.

Van der Walt & Beukes (1993:967) stel dat '[d]it in gemeentebou daarvoor [gaan] om op 'n deeglik beplande wyse die gemeente te begelei om "aan die beeld van Christus gelyk te word"' (2 Kor 3:18). Louw (1987:73) som gemeentebou soos volg op: '[Dit is] 'n doelgerigte proses Dit behels naamlik dat die gemeente gelei word om in die lig van die Bybel indringend oor sy eie doel en funksionering te besin met die oog op die doeltreffende opbou en uitbou van die gemeente tot verheerliking van God'.

Die opbou en uitbou van die gemeente is ten diepste deel van 'n evangeliserende gemeente. Die gemeente bestaan net om een rede, naamlik 'omdat God nog altyd verlossend met die wêreld besig is Die gemeente wat deur die *missio Dei* tot stand gekom het (moet) in alles wat hy is, sê en doen missionêr gerig wees' (Nel 1994:28).

Richards (1975:23) wys, aan die hand van Bybelse gegewens, daarop dat Christus aan sy liggaam gawes gee om homself op te bou in die geloof (vgl 1 Tess 5:11; Ef 4:11; 1 Kor 14:4). 'n Evangeliserende gemeente bou mekaar onderling op, versorg mekaar en gee om vir mekaar. Dit is wat bedoel word met die na-binne gerigtheid van die gemeente.

In 1977 vind daar 'n interkerklike beraad in Nederland plaas, met die tema 'Zending in Nederland'. In die konklusie van die verslag oor hierdie beraad word die volgende gesê (daar word spesifiek na Nederland verwys):

In de eerste plaats is de kerk zelf een zendingsterrein. De kerk leef te veel in een ghetto, waarin alles gericht is op het individuele heil en waarin het kerkvolk zich te weinig bewust is van een taak der kerk midden in de ontwikkelingen van de twintigste eeuw. De kerken moeten bekeerd, omgewend worden tot hun taak in de wereld.

(Verkuyl 1978a:272)

Die verskil tussen 'na-binne gerigtheid' en 'na-binne gekeerdheid' moet duidelik gestel word. Na-binne gerigtheid kan positief en konstruktief wees, want dit het te doen met die opbou van die eie gemeente. Daarenteen is na-binne gekeerdheid 'n gepreokkupeerdheid met die eie gemeente, wat uiteindelik negatief en afbrekend op die gemeentelewe inwerk. Nel (1994:255, 256) sê hiervan: 'Die kerk as instituut, as samelewingsorganisasie staan sterk in die middelpunt en die struktuur en die bedieninge hou meermale nog die instituut en organisasie aan die gang ... Die indruk word meermale geskep dat die lidmaat se lidmaatskap opgaan in wat genoem kan word diens aan die gemeente ... die indruk word soms geskep dat ons met onself besig is'.

Die missionêre gerigtheid na binne is terselfdertyd 'n roep na hulle wat deel is van die Godsvolk en leef asof hulle dit nie besef nie, of nie weet nie,

der da — noch in Bosheit und Torheit, weil noch blind für das, was er in Jesus Christus schon ist — denkt, redet, handelt, seine elenden Kompromisse schließt und eben in ihnsündugt, Anderen und sich selbst so viel

Leid bereitet. Es ist die schon unwiderruflich hergestellte Ordnung, die da (schlimm genug!) noch und noch, aber machtlos gegen ihren Bestand, so schamlos und folgenschwer gestört und verletzt wird.

(Barth 1959:820)

Die vraag kom dus na vore of dit nie tyd geword het dat die kerk raaksien dat 'n geweldige groot missionêre arbeidsveld binne die kerk self ontstaan het nie — as 't ware 'n post-Christelike heidendom! (vgl Meiring 1995:8, 9). Die gemeente van Christus moet dus nie net as getuie na die wêreld toe draai nie, maar ook as getuie na homself toe draai.

Die kerk moet egter nie net na binne gerig wees nie, maar moet ook na buite gerig wees. Die kerk is egter primêr op die wêreld gerig. Barth stel dit so: 'Wenn nun dieser Mann [Jesus] seinerseits gewisse Menschen dazu beruft, seine Jünger und Zeugen uns also Christen zu werden, so versammelt er sie eben damit — immer im Blick auf die ganze Menschenwelt — zu einem besonderen Menschengolk' (Barth 1959:781). Barth het so sterk gevoel oor hierdie na-buite gerigtheid van die kerk, dat hy gemeen het die kerk se gehoorsaamheid hierby staan of val. Van 't Hof formuleer Barth se siening so: 'De zending is de opdrag der kerk. De zending is der handeling der kerk, haar dienst. Dit handelen en deze dienst zijn zo zeer vervlochten met het wezen der kerk, dat de kerkstaat of valt met haar leven in deze gehoorzaamheid. Daarom acht Barth de zending noodzakelijk' (Van 't Hof 1946:19). Bosch (1980:225) ondersteun in hierdie verband vir Barth wanneer hy soos volg aanhaal uit 'n brief aan wat Bonnhoefer in die tronk geskryf het. 'The church is the church only when it exists for others It must tell men of every calling what it means to live in Christ, to exist for others'.

Elke gemeente — as verskyningsvorm van die kerk op 'n bepaalde plek (vgl NHKA 1993:1) — moet, aan die hand van die voorafgaande en in die lig van Goedhart (1984:9) se beskrywing ('gemeenteopbouw is een kwestie van werken, én van geloven, maar dit is toch een werkwoord'), homself dus afvra of hy werklik evangeliserende gemeente is. En dan evangeliserend in terme van dinamika, interaksie, beweging. 'n Evangeliserende gemeente is dus 'n gemeente wat nie stilstaan en stagneer nie, maar wat op reis is saam met die Heer van die kerk.

Daar is egter te veel aanduidings wat daarvan getuig dat die kerk in strukture gestol het. So vra Spoelstra (1986:94): 'Does the church freeze in structures? Indications worldwide reveal that no clear and distinct concept of the church prevails today. It is maintained that a dynamic concept of the church and ministerial view on ecclesiastical institutions gave way during the Enlightenment to the concept of the church as a fixed formal institution or a legally defined structure'.

Breytenbach (1991) het 'n deeglike besinning gedoen oor die bediening van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika en ook die strukture wat daargestel is om die bediening in hierdie kerk te vergemaklik. Hy stel dat in die dekade 1979-1989 veranderinge in die kerk se struktuur 'n beduidende effek op die kerk se werk gehad het en 'dat die kerk nie ernstige aanvoeling gehad het dat daar beduidende belemmering vir die bediening in sy strukture lê nie' (Breytenbach 1991:333). Daarmee word sekerlik bedoel dat die kerk tog die aanvoeling het dat sy strukture as sulks voldoende is om sy taak as kerk te volvoer.

Die gevaar bestaan egter dat die kerk, ten spyte van teoreties doeltreffende strukture, tog kan stagneer. Ten spyte daarvan dat die bedieningspatroon 'merkwaardig geïntensiveer' is (Breytenbach 1991:333), het die lidmaattal van die Nederduitsch Hervormde Kerk nie toegeneem sedert 1975 nie (NHKA 1995:17). Dit het, intendeel, afgeneem! Daar moet onmiddellik toegegee word dat die sukses van die werk van die kerk nie gemeet kan word aan getalle nie. Breytenbach wys daarop dat gedurende 1979-1989 die aantal predikante wat in gemeentes werk met 29% toegeneem het en die aantal ouderlinge en diakens met 28% (Breytenbach 1991:333). Dit behoort mee te bring dat die ampsdraers en lidmate baie intensiewer as in die verlede toegerus en opgeskerp kan word vir hulle dienswerk.

Dit skets 'n rooskleurige prentjie vir die kerk as Breytenbach sê dat die 'ontwikkelinge in die bedieningspatroon van die kerk toon dat hy tred hou met die ontwikkelinge in die wêreld waarin hy sy bediening doen' (Breytenbach 1991:333). Die vraag is egter: wat is die beduidende effek van die geïntensifiseerde ampstruktuur op die lewe van elke gemeentelid? As 'n mens van die standpunt uitgaan dat die erediens die barometer is van die gemeentelike lewe en arbeid (vgl Barnard 1981:61), dan lyk die prentjie egter skielik nie meer so rooskleurig nie.

In 1989 het 'n verslag voor die Algemene Kerkvergadering van die Nederduitsch Hervormde Kerk gedien oor erediensbywoning (NHKA 1989:307). Die opstellers van die verslag het met hulle ondersoek deur middel van vraeyste 'n hele aantal gemeentes en lidmate betrek. Die eindresultaat van die verslag was dat daar, met reg, groot kommer uitgespreek is oor die swak bywoning van eredienste regdeur die kerk.

Tydens die 1995 ringsvergadering van die Ring van Nelpruit (Ned Herv Kerk) is opdrag aan die predikante in die Ring gegee om ook ondersoek te doen na die kwessie van swak erediensbywoning in die ringsgebied. Volgens die verslae wat jaarliks voor die ringsvergadering gedien het (van die dekade 1984-1994) blyk die volgende: die gemiddelde bywoning van oggendedienste in die ringsgebied is 43% en van die aand eredienste 16% (in 1993 was die laasgenoemde syfer 8%; vgl NHKA 1985-1995).

Daar is genoeg ampsdraers om die lidmate op te skerp en toe te rus, daar is kussesse en ander toerusting van hoogstaande gehalte, die rakke in boekwinkels lê vol geestelike literatuur en bybelstudies. Tog bly die kerke leeg omdat die ampte en ander

middele wat God ingestel het nie gebruik word nie! Die probleem lê dus nie by die strukture as sodanig nie, maar moet op 'n ander plek gesoek word. Veel eerder lê die probleem by die lidmate en ampsdraers wat hulleself net maar daaraan troos dat daar 'n struktuur is (bv 'n diensgroep vir siekebesoek, ens) en daarom word die bediening op daardie gebied as afgehandel beskou.

Dit kan nie ontken word dat effektiewe strukture noodsaaklik is vir die effektiewe bediening van die gemeente nie, maar daar moet gewaak word teen strukturalisme. Die kerk staan nie in 'n verhouding met sy strukture nie, hy staan in 'n lewende verhouding met sy Hoof en Heer, Jesus Christus. Die kerk moet homself van strukture bedien, slegs om sy opdrag makliker en meer vaartbelynd uit te voer — dit kan nie 'n doel op sigself word nie.

Die kerk, wat sy bestaansgrond in Christus vind, kan nooit in 'n struktuur of strukture opgaan nie. Die kerk bestaan uit niks anders as mense nie. Om evangeliserende gemeente te wees beteken om evangeliserend te leef, dink, werk en speel — dan is 'evangeliserende gemeente' 'n leefwyse, 'n gemeente wat in alles wat hy doen, sê en dink, missionêr gerig is.

5. EVANGELISERENDE GEMEENTE — 'N LEEFWYSE

Soos reeds gestel het die artikel nie ten doel om 'n model te ontwerp waarvolgens 'n gemeente 'n evangeliserende gemeente kan word nie. Om evangeliserende gemeente te wees, moet 'n leefwyse by 'n gemeente word. Dit kan beskryf word as 'n lewenslange groeiproses waarin 'n gemeente word wat hy reeds in Christus is. Daardie proses vra nie na 'n model of metode nie, maar dit vra 'n bepaalde gesindheid van die gemeente en van elke lidmaat binne daardie gemeente. Nel (1994:256) verwys daarna as 'n 'lidmaatkultuur waar alle energie nie bestee word aan die aan die gang hou van 'n groot organisasie en sy voortbestaan nie. Maar waar 'n gemeente kweek- en groeiplek word vir diens aan die koninkryk van God, waar die besig wees met onself met onself rigting kry — ja, ook geniet word, maar gerig is op die soeke van die koninkryk van God in hierdie wêreld'.

Die gemeente wat nie evangeliserende gemeente is nie, het self evangelisasie nodig. So 'n gemeente moet tot bekering opgeroep word. In die lig van 1 Petrus 2:9 moet elke gemeente en elke lidmaat besef dat hulle die uitverkore volk van God is, wat uit die duisternis geroep is na sy wonderbare lig, nie om maar net in die heerlikheid van daardie lig te vertoef nie, maar om God se verlossingsdade te gaan verkondig aan die wêreld.

Die wêreld het die evangelieboodskap dringend nodig. Dit is die enigste boodskap van verlossing wat die wêreld ooit sal hoor! Barth (1959:802) verwys na die mens en sy dade in die geskiedenis as *confusio hominum* en beskryf hierdie deurmekaar mensdom soos volg:

Das eben ist ja das zutiefst Verwirrende in der verwirrenden Aktion des Menschen, daß er sich über Gott und sich selbst hinausschwingen, sich an einen solchen Punkt oberhalb des Schöpferwillens Gottes und des ihm entgegenstehenden Nichtigen stellen Eben in dieser eigenmächtig meisternden Spekulation und Disposition verrät und bestätigt er sich als der von Gott abgefallene und damit auch mit seinem Nächsten und sich selbst zerfallene Mensch. Eben indem er so ansetzt, um von da aus weiter zu denken, kann und wird er nun eine Verwirrung durch die andere bestätigen und vermehren.

(Barth 1959:808)

Vir die mensdom, wat op homself aangewese is, bestaan daar geen moontlikheid tot verlossing nie. Hy grawe homself net dieper in die moeilikheid in. Daarom het God Sy Seun na die wêreld gestuur, en die Seun het vir Homself 'n liggaam bymekaar geroep en hulle na die wêreld gestuur met die boodskap van verlossing (vgl Jesus se woorde, 'Soos die Vader My gestuur het, stuur Ek julle'). As die kerk dan op die wêreld gerig is, is die begroning daarvan nie by die kerk self te vind nie. Die kerk is dus nie op die wêreld gerig omdat die kerk so lief is vir die wêreld nie, maar omdat 'God die wêreld so liefhet' (vgl Joh 3:16). Barth verduidelik dit so: hy kyk verby die *confusio hominum* en praat van 'n *Doppelbegriff: Hominum confusione et Dei providentia* (Barth 1959:802). In die chaos wat die mens vir homself op aarde geskep het kom God en Hy voorsien genadiglik in en deur Jesus 'die Wirklichkeit und Wahrheit ... der Welt in Jesus Christus zugewendeten Gnade Gottes' (Barth 1959:808).

Om die genade van God in Jesus Christus aan die wêreld te gaan verkondig, vereis 'n bepaalde leefwyse van 'n gemeente. Dit vereis 'n gemeente wat vierend, dienend, delend en lerend — nie net in die kerkgebou vir 'n uur of twee op 'n Sondag bymekaar is nie — maar ook in die wêreld teenwoordig sal wees. Newbigin (1989:227) vra: 'How is it possible that the gospel should be credible, that people should come to believe that the power which has the last word in human affairs is represented by a man hanging on a cross? I am suggesting that the only answer, the only hermeneutic of the gospel, is a congregation of men and women who believe it and live by it'.

Hierdie teenwoordigheid van die evangeliserende gemeente in die wêreld manifesteer altyd in woord én daad wat saam getuig deur die lewe van elke gelowige. Dit behoort ook altyd vanuit die erediens, as hartklop en operasiebasis van die gemeente (vgl Barnard 1981:61-63) na die wêreld te beweeg en wel op die volgende maniere:

- * *Lofprysing*: Dit begin binne die erediens waar die lof van God deur sy gemeente besing word. 'n Mens kan die stelling maak dat van 'n gemeente wat nie binne die erediens hulle lof aan God uitjubel nie, daar ook nie veel getuienis buite die gemeente verwag kan word nie. Barth (1959:994) maak die volgende stelling in hierdie verband: '[E]ine Gemeinde, die nicht sänge, wäre gar nicht Gemeinde. Und wo sie nicht in ihrer Sprache singt, oder nur archaisierend in Wiederholung der Texte und Weisen ihrer Vorfahren zu singen weiß, wo sie nur beiläufig, unfreudig, verschämt mehr seufzt und brummt als singt — da ist sie mindestens eine betrübte, ihrer Sache offenbar nicht recht sichere Gemeinde, von deren Dienst uns Zeugnis gewiß auch sonst nicht viel zu erwarten ist'. Waar lofprysing in die erediens primêr woordeliks is, is dit in die wêreld sekerlik primêr 'n daad: lof is die 'offer' wat God verwag van elke gelowige se lewe (vgl Ps 50:14). 'The Christian congregation ... is a place where people find their true freedom, their true dignity, and their true equality in reverence to One who is worthy of all the praise that we can offer' (Newbiggin 1989:228).

- * *Verkondiging*: Binne die erediens vind verkondiging plaas in al die liturgiese elemente, maar primêr in die Skriflesing en die prediking. Goedhart wil wegbeweeg van die term 'prediking' en praat eerder van Skrifuitleg (Goedhart 1984:56). Hy waarsku tereg teen verwaarlosing van die Skriflesing. Daar moet egter aan die ander kant ook gewaak word teen 'n eensydige siening van prediking as bloot (historiese) Skrifuitleg. Prediking is Skrifuitleg wat die brug moet slaan na die horder in sy huidige situasie. Barth (1959:995) sê ware prediking is altyd 'Predigt von Jesus Christus, von der in ihm geschehenen radikalen Veränderung der Lage zwischen Gott und Mensch, Himmel und Erde'. Prediking as woordbediening gaan oor in daadbediening wanneer die gemeente — vervul en versterk met die krag van die Woord van God — weer die wêreld ingaan en met woord en daad, gaan getuig van die radikale verandering van die situasie tussen God en die mens (vgl Barth 1959:995).

- * *Onderrig*: Daar behoort in die lewe van 'n evangeliserende gemeente nooit 'n einde te kom aan onderrig nie. Die verskoning waarmee baie lidmate vorendag kom dat hulle leke is, is nie 'n bewys van nederigheid nie, maar van luiheid (vgl Barth 1959:999). Voortgesette kategeese vir volwassenes moet oorweeg word. Goedhart (1984:80) stel dat 'n gemeente moet leer om 'n dienende, vierende en delende gemeente te word. Die aflê van geloofsbelofenis op sestienjarige ouderdom behoort nie die einde van die leerproses in die lewe van lidmate te wees nie.

Goedhart praat van 'permanente educatie, of levenslang leren, voortdurende vorming en ontwikkeling' (Goedhart 1984:80). Barth meen dat hierdie onderrig iets van die karakter van die prediking moet dra, sonder dat dit in sigself prediking word (Barth 1959:999).

- * *Getuienis*: Die evangeliserende gemeente is missionêr gerig op die wêreld (sending), maar ook op homself gerig (evangelisasie). Evangelisasie kan beskryf word as woord- en daadbediening wat gerig is op die mense wat deel gemaak is van die kerk, maar nie deel geword het nie. Barth praat van 'n 'niet-christliche Christenheit' (Barth 1959:1000). Dit is vir hom belangrik dat die aanbidding, prediking en onderrig van die gemeente altyd die karakter van evangelisasie moet dra: 'des Rufes an jene theoretisch Drinnen-, praktisch aber Draußen-stehenden haben muß' (Barth 1959:1001). Behalwe evangelisasie het die gemeente ook 'n woord- en daadbediening in, wat Barth noem, 'eigentlichen, ursprünglichen Sinn des Wortes verstanden, im welchem Sendung, Aussendung in die Völkerwelt zur Bezeugung des Evangeliums geradezu die Wurzel der Existenz und damit auch des ganzen Dienstes des Christenvolkes bezeichnete' (Barth 1959:1002). In die praktyk moet daar 'n onderskeid gehandhaaf word tussen sending en evangelisasie. Albei moet gedoen word en albei is ewe belangrik. Daar is geen verskil tussen die inhoud wat verkondig word nie, net die adres verskil. Bosch tref die volgende onderskeid tussen sending en evangelisasie: 'Mission has to do with not-yet Christians, and evangelism with the no-longer Christians' (Bosch 1980:12).
- * *Diakonaat*: Goedhart (1984:19) sê dat '[h]et leven van Jesus was een en al dienst aan God en mensen'. Dit is vir hom vanselfsprekend dat die diakonaat — die verlening van diens — tot die wese van Christen-wees behoort. Dankbaarheid lei tot diensverlening. Newbigin (1989:228) stel dat '[t]he Christian congregation meets as a community that acknowledges that it lives by the amazing grace of a boundless kindness ... for we have been given everything and forgiven everything, and promised everything, so that (as Luther said) we lack nothing except faith to believe it'.
- * *Koinonia*: 'n Gemeente wat 'n evangeliserende gemeente wil wees, sal aan hierdie aspek besondere aandag moet gee. 'n Gemeente kan die wonderlikste evangelisasie-aksies loods en afgedwaalde mense weer by die erediens laat uitkom, maar as die gemeente koud en onpersoonlik is teenoor vreemdelinge gaan daardie mense gou weer verdwyn. In hierdie verband merk Goedhart (1984:115) die volgende op: 'De gemeente vorm een gemeenschap van mensen die samen deelhebben aan Jezus Christus ... en die deekrijgen (deelgeven en deelnemen) aan elkaars leven'.

- * *Gebed*: Al die bogenoemde aspekte van die woord- en daadbediening van 'n evangeliserende gemeente maak deel uit van 'n evangeliserende leefwyse. Die gemeente se woorde en daede is nie van mekaar te skei nie, maar terwyl die gemeente werk, moet hy ook bid! Dit is die belangrikste daad van 'n evangeliserende gemeente. Barth meen dat gebed van deurslaggewende belang is: 'Gebet is eine Grundelement des ganzen Tuns der ganzen Gemeinde' (Barth 1959:1012). Gebed is danksegging en voorbedding. In gebed erken die mens die rol wat God se genade in sy eie geskiedenis gespeel het; in sy verlede, hede en toekoms.

6. SLOTWOORD

Dat die kerk voor 'n groot krisis te staan gekom het aan die einde van die twintigste eeu is onbetwisbaar waar. Leë kerkbanke en vol spreekkamers getuig daarvan. In die teologie in Suid-Afrika is daar in die laaste klompie jare 'n geweldige belangstelling in die vakgebied Gemeentebou waar daar gevra word na die bestaansdoel van die gemeente. Dit lyk asof die kerk vergeet het waarom hy daar is. Jaar na jaar word daar op vergaderings van die kerk verslag gedoen dat evangelisasie in die meeste gemeentes nie van die grond af kom nie. Die kerk moet voortdurende beskuldigings aanhoor dat hy nie meer sending doen nie.

'n Gemeente word deur Jesus Christus bymekaar geroep om die liefde van God, onder leiding van die Heilige Gees, aan mekaar en aan die wêreld te bedien en so-doende God te verheerlik. Dit is die kerk se bestaansdoel, wat opgesom word in die opdrag van Matteus 28:16-20.

Dit is duidelik dat die kerk hierdie opdrag nie ongehinderd en ongesteurd kan uitvoer nie en dit is vir die kerk 'n krisis, want 'n kerk wat nie *algaande* die blye boodskap verkondig nie, is geen kerk nie. Enersyds kan die krisis voor die deur van die wêreld gelê word (omdat die moderne mens sy eie god geword het) andersyds beleef die kerk binne homself 'n krisis (omdat 'n heidendom besig is om in die kerk se midde te ontstaan en die kerk se stem onhoorbaar in die wêreld geword het).

Die kerk moet hierdie krisis in 'n uitdaging omskep. Elke gemeente en elke lidmaat in die kerk moet 'n gesindheidsverandering ondergaan. Die uitdaging vir elke gemeente is om evangeliserende gemeente te word en om met hierdie proses voort te gaan tot by die wederkoms, terwyl Jesus se belofte bly opklink: 'En onthou, Ek is by julle al die dae tot die voleinding van die wêreld!'

Aber eben diesem kann und darf sie sich auf keinen Fall entziehen. Sie wird dabei der Vergebung der Sünden, die sie dabei begehen wird, uns also der Korrektur uns zu deren Durchführung einer dauernden Selbst-

kritik immer bedürftig sein. Es wird ihr aber auch die strengste Selbstkritik nie zum Anlaß und Grund werden dürfen, der Vorsicht halber überhaupt nichts zu tun. Immer noch besser etwas Problematisches, allzu Mutiges und darum Korrektur- und Vergebungbedürftiges als gar nichts!

Barth (1959:892)

Literatuurverwysings

- Barnard, A C 1981. *Die erediens*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- Barth, K 1959. *Die kirchliche Dogmatik, 4. Band, 3. Teil, 2. Hälfte: Die Lehre von der Versöhnung*. Zürich: Evangelischer Verlag.
- 1961. An exegetical study of Matthew 28:16-20, in Anderson, G H, *The theology of the Christian mission*, 55-71. New York: McGraw-Hill.
- Bibbey, R 1987. *Fragmented gods*. Toronto: Irwin.
- Bosch, D J 1979. *Heil vir die wêreld: Die Christelike sending in teologiese perspektief*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.
- 1980. *Witness to the world: The Christian mission in theological perspective*. Atlanta: John Knox.
- 1982. How my mind has changed: Mission and the alternative community. *JThSA* 41, 6-10.
- 1993. *Transforming mission: Paradigm shifts in theology of mission*. New York: Orbis Books.
- Breytenbach, J H 1991. Die inhoud en doel van die Nederduitse Hervormde Kerk se bediening, met verwysing na die ampte. *HTS* 47/2, 332-353.
- Cervin, R A 1977. *Mission in ferment*. Chicago: Covenant Press.
- Ellul, J 1964. *The technological society*. New York: Vintage Books.
- Glasser, A F & McGavran, D A 1983. *Contemporary theologies of mission*. Michigan: Baker Book House.
- Goedhart, G L 1984. *Gemeente Opbouw: Om dienende, vierende, lerende en delende gemeente te worden*. Kampen: Kok.
- Goudzwaard, B 1979. *Capitalism and progress*. Michigan: Grand Rapids.
- Grundmann, W 1972. *Das Evangelium nach Matthäus*. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt. (ThHNT.)
- Hahn, F 1965. *Mission in the New Testament*. SCM Press: London.
- Heyns, J A 1969. *Sterwende Christendom? 'n Teologie in die greep van die tydsgees*. Kaapstad: Tafelberg.

- Jordaan, G 1995. Kerk tree ongeloofwaardig op. *Algemene Kerkbode* 153/13, bl 13.
- Knitter, P 1985. *No other name? A critical survey of Christian attitudes towards the world religions*. New York: Orbis Books.
- Kraemer, H 1947. *The Christian message in a non-Christian world*. London: Edinburgh.
- Küng, H 1968. *The church*. Kent: Search Press.
- 1978. *Does God exist?* London: Collins.
- Livingston, K 1990. David Bosch: An interpretation of some main themes in his missiological thought, in *Mission in creative tension: A dialogue with David Bosch*, 3-19. Pretoria: Gutenberg.
- Louw, L K 1987. 'n Analise van die gemeentesituasie met die oog op gemeentebou. *PTSA* 2, 71-93.
- Meiring, P G J 1995. 'n Blanke heidendom in Suid-Afrika: Feit of fiksie. *Die Voorligter* 60/5, 8-9.
- Moltmann, J 1977. *The church in the power of the Spirit*. SCM Press: London.
- Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika 1985-1995. Notules van die ringsvergadering van Nelspruit 1985-1995. Ongepubliseerd.
- 1989. Agenda met Bylaes vir die 62e Algemene Kerkvergadering van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika. Pretoria: Gutenberg.
- 1993. *Kerkwet en Bepalings*. Pretoria: Gutenberg.
- 1995. Agenda vir die 64e Algemene Kerkvergadering van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika. Pretoria: Gutenberg.
- Nel, M 1994. *Gemeentebou*. Halfway House: Orion.
- Newbiggin, L 1986. *Foolishness to the Greeks*. Grand Rapids: Eerdmans.
- 1989. *The Gospel in a pluralist society*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Nielsen, J T 1980. *Het Evangelie naar Mattheüs*. 3 Vols. Nijkerk: Callenbach. (TNT.)
- Oberholzer, J P 1995. Die kerk. Ongepubliseerde referaat gelewer voor die Predikantevergadering van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika, Pretoria.
- Ott, H 1981. *Die Antwort des Glaubens*. Stuttgart: Kreuz Verlag.
- Posterski, D C 1989. *Reinventing evangelism*. Downers Grove: Intervarsity Press.
- Richards, L O 1975. *Christian education: Seeking to become like Jesus Christ*. Grand Rapids: Zondervan.
- Spoelstra, B 1986. Het ons kerkwees in strukture gestol? *HTS* 42/1, 94-109.
- Van Staden, P 1994. Woordverkondiging: 'n Universeelgerigte aksie. *HTS* 50/4, 1041-1069.
- Van der Walt, B J & Beukes, M J du P 1993. Op pad na 'n nuwe bedieningstruktuur: 'n Analise van die gemeente as deel van hierdie proses. *HTS* 49/4, 963-986.

- Van 't Hof 1946. *Het Zendingsbegrip van Karl Barth*. Hoenderloo: Zendingsstudie-
raad.
- Velthuysen, G C 1988. Die wese van die kerk: 'n Teologiese antwoord op 'n filo-
sofiese vraag. *HTS* 44/2, 489-513.
- Verkuyl, J 1978a. *Inleiding in de Evangelistiek*. Kampen: Kok.
- 1978b. *Contemporary missiology: An introduction*. Michigan: Eerdmans.